

52

Crna Gora
GLAVNI GRAD-PODGORICA
GRADONAČELNIK
Broj: 01-018/20-2728/1
Podgorica, 28.04.2020. godine

Crna Gora Pisarnica - Glavni grad - Podgorica				
Prijeto: 29-04-2020				
Org. jed.	Jed. klas. znak	Redni broj	Prilog	Vrijednost
02	016	-	338	
		/20		

**PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE GLAVNOG GRADA -
PODGORICE**

PODGORICA

Shodno članu 100 Statuta Glavnog grada („Službeni list CG-
opštinski propisi“, broj 08/19), u prilogu Vam dostavljam **Prijedlog
Lokalnog plana za unaprjeđenje socijalne inkluzije – razvoj
usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu – Podgorici,
za period 2020-2023.godine**, radi stavljanja u proceduru Skupštine
Glavnog grada-Podgorice.

Za predstavnika predlagača koji će učestvovati u radu Skupštine
i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja ovog materijala, određen je
Ivan Terzić, sekretar Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog
grada - Podgorica.

**GRADONAČELNIK,
dr Ivan Vuković**

GLAVNI GRAD PODGORICA
SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

Lokalni plan za unapređenje socijalne
inkluzije
i
razvoj usluga socijalne i dječje zaštite
2020-2023

Podgorica, Februar 2020

SADRŽAJ

UVOD I METODOLOGIJA.....	3
SITUACIONA ANALIZA (PRAVNI OKVIR, ANALIZA STANJA U OBLASTI SOCIJALNE POLITIKE)	4
PRIORITETNE OBLASTI LOKALNOG PLANA	5
Socijalna inkluzija.....	7
Usluge socijalne i dječje zaštite	8
INSTITUCIONALNI OKVIR	9
Glavni grad Podgorica – Sekretarijat za socijalno staranje	9
Ustanove socijalne i dječje zaštite.....	9
Organizacije civilnog društva na lokalnom nivou koje pružaju socijalne usluge.....	10
PRIORITETNE CILJNE GRUPE	111
LOKALNI PLAN ZA PERIOD 2020-2023	13
OBEZBJEĐIVANJE I FINANSIRANJE USLUGA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE.....	31
PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENE USPJEŠNOSTI.....	31
PLAN KOMUNIKACIJE SA JAVNOŠĆU	322

UVOD I METODOLOGIJA

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 kreiran je u skladu sa nacionalnim pravnim okvirom i preporukama.

Temu socijalne inkluzije prišlo se iz šire perspektive te Lokalni plan uključuje različite aktivnosti iz domena promocije ljudskih prava, osnaživanja ciljnih grupa, smanjenja diskriminacije itd. Imajući u vidu važnost rada na društvenoj koheziji, kao i decentralizacije u ovoj oblasti i obezbjeđivanja pristupačnosti usluga na lokalnom nivou, Glavni grad Podgorica osim aktivnosti u dijelu promocije ljudskih prava ovim dokumentom definiše i prioritetne usluge socijalne i dječje zaštite koji su neophodne korisnicima/ama. Cilj je da sve što se realizuje bude prilagođeno potrebama građana i građanki tj. situaciji u samoj lokalnoj zajednici.

Na osnovu definisanih kriterijuma formirana je Radna grupa za izradu Lokalnog plana, kojom je koordinisao Sekretarijat za socijalno staranje. Članovi i članice ovog tijela bili su: predstavnici/e Glavnog grada Podgorica (Sekretarijata za socijalno staranje i Sekretarijata za sport i kulturu); predstavnici/e javnog sektora (JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore – Biro rada Podgorica, Zavod za školstvo Crne Gore, JU za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci „Kakaricka gora“, JU Doma zdravlja Podgorica); predstavnici/e organizacija civilnog društva aktivnih u polju socijalne inkluzije i/ili pružanja podrške i usluga socijalne i dječje zaštite grupama ugroženim licima i onima u riziku od socijalne isključenosti (Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Crveni krst Podgorice, Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“, Udruženje paraplegičara Podgorica, Sigurna ženska kuća, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica, Romska organizacija mladih „Koračajte sa nama“, NVO „Fondacija ruka prijateljstva“); predstavnik Fakulteta političkih nauka i predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja. Tehnička podrška tokom izrade plana obezbijeđena je od strane konsultantkinje kancelarije UNDP u Crnoj Gori.

Radna grupa je tokom izrade dokumenta integrisala i rezultate rada radnih grupa koje su razvijale ideje za oblasti unapređenja života LGBTIQ osoba i prevencije društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih, u kojima su bili predstavnici/e organizacija civilnog društva (Juventas, Spektra, Queer Montenegro), zatim Uprave policije – Centra bezbjednosti Podgorica, Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo itd.

Tokom izrade Nacrta Lokalnog plana sproveden je i proces konsultacije zainteresovane javnosti. U tu svrhu kreiran je upitnik koji je najprije objavljen na sajtu Glavnog grada Podgorica, a zatim distribuiran putem imejla i društvenih mreža, kao i u štampanom obliku. Tokom ovog procesa konsultacija svoje komentare i predloge dalo je i devet organizacija civilnog društva: NVO Futura, NVO Preporod, NVO Roditelji, Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Pružite nam šansu“, Udruženje pedagoga Crne Gore, NVO Ruka ruci, NVO Juventas, Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju, NVU Autentik. Pored navedenog, članovi/ce Radne grupe organizovali su i konsultacije sa svojim ciljnim grupama putem sastanaka i fokus grupa, a rezultati su uzeti u razmatranje u procesu kreiranja Lokalnog plana.

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite je kreiran za period od 2020. do 2023. godine, a Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica će na godišnjem nivou definisati prioritete i praviti interni plan za finansiranje datih aktivnosti iz ovog Lokalnog plana.

SITUACIONA ANALIZA (PRAVNI OKVIR, ANALIZA STANJA U OBLASTI SOCIJALNE POLITIKE)

Polaznu osnovu za izradu Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 u Glavnom gradu Podgorica čini zakonski okvir koji uređuju oblast unapređenja kvaliteta života i zaštite građana i građanki od diskriminacije i nasilja, kao i okvir koji obezbjeđuje osiguranje pristupa neophodnim uslugama socijalne i dječje zaštite. U dijelu zakonskog okvira, posebna pažnja posvećena je:

- Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti¹,
- Zakonu o zabrani diskriminacije²,
- Zakonu o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom³,
- Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici⁴,
- Zakonu o rodnoj ravnopravnosti⁵
- Zakonu o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)⁶,
- Krivičnom zakoniku Crne Gore⁷,
- Zakonu o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom⁸,
- Porodičnom zakonu⁹,
- Zakonu o prekršajima¹⁰ (posebno odredbe o maloljetnicima)

¹ Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list Crne Gore”, br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017 - odluka US, 42/2017 i 50/2017), <https://bit.ly/37AqqjX>

² Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni list Crne Gore", br. 046/10 od 06.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 018/14 od 11.04.2014, 042/17 od 30.06.2017), <https://bit.ly/2Dg7ZmO>

³ Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", br. 39/2011 od 4.8.2011), <https://bit.ly/2DpNpk1>

⁴ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni list Crne Gore", br. 046/10 od 06.08.2010, 040/11 od 08.08.2011), <https://bit.ly/2KQy0wV>

⁵ Zakon o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list RCG", br. 46/07 od 31.07.2007 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 35/15 od 07.07.2015), <https://bit.ly/37IAXtn>

⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (), <https://bit.ly/2QNoFKj>

⁷ Krivični zakonik Crne Gore ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 070/03 od 25.12.2003, 013/04 od 26.02.2004, 047/06 od 25.07.2006, Službeni list Crne Gore", br. 040/08 od 27.06.2008, 025/10 od 05.05.2010, 073/10 od 10.12.2010, 032/11 od 01.07.2011, 064/11 od 29.12.2011, 040/13 od 13.08.2013, 056/13 od 06.12.2013, 014/15 od 26.03.2015, 042/15 od 29.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 044/17 od 06.07.2017, 049/18 od 17.07.2018) <https://bit.ly/2KRLPLC>

⁸ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom sa opcionim protokolom <https://bit.ly/2KUBr65>

⁹ Porodični zakon (zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 1/2007 i u "Službenom listu CG", br. 53/2016.), <https://bit.ly/2Dct2Xf>

¹⁰ Zakonu o prekršajima (posebno odredbe o maloljetnicima) "Službeni list Crne Gore", br. 001/11 od 11.01.2011, 006/11 od 25.01.2011, 039/11 od 04.08.2011, 032/14 od 30.07.2014)

Lokalni plan je sačinjen u skladu sa preporukama relevantnih nacionalnih strateških dokumenata, posebno:

- Strategije razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori (2018-2022),
- Strategije razvoja sistema socijalne zaštite starijih (2018 -2022),
- Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori (2016-2020),
- Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti (2017-2021),
- Strategije zaštite od nasilja u porodici (2016-2020),
- Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja (2017-2021),
- Nacionalne strategije za borbu protiv HIV/AIDS (2015-2020),
- Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori (2019-2023)¹¹,
- Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG (2016-2020).
- Programa za suzbijanje nasilja i vandalizma u školama (Ministarstvo prosvjete).

Važno je istaći da je Lokalni plan kreiran u skladu sa preporukama datim sa nacionalnog nivoa, takođe, i u skladu sa preporukama Evropske Komisije iz progres izvještaja za Crnu Goru za 2019. godinu¹² i relevantnim aktivnostima iz nacionalnog Akcionog plana evropskih integracija za Poglavlje 19 koje se tiče Socijalne politike i zapošljavanja, i to posebno u dijelu razvoja mreže usluga socijalne i dječje zaštite. U ovoj oblasti posebno su izdvojene usluge za žrtve nasilja definisane Istanbulskom konvencijom.

Takođe, uzete su u obzir i preporuke vezane za poglavlje 23 koje se tiče Pravosuđa i temeljnih prava, npr. dodatna edukacija zaposlenih u institucijama, dnevnim centrima za rad sa djecom i odraslima sa intelektualnim invaliditetom, centrima za socijalni rad, kao i pružaocima različitih usluga zaposlenim u NVO sektoru, u skladu sa standardima u ovoj oblasti itd.

Akcenat u dijelu predloga aktivnosti za prioritetnu grupu Djeca i mladi u riziku, dat je u skladu sa analizom i preporukama Nacionalnog akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja¹³ koji izrađen u okviru projekta “Koalicija protiv vršnjačkog nasilja u crnogorskim školama” uz institucionalno partnerstvo sa Ministarstvom prosvjete Crne Gore i finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

PRIORITETNE OBLASTI LOKALNOG PLANA

Definisanje prioritetnih oblasti Lokalnog plana sprovedeno je u skladu s analizom situacije i potreba.

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 u Glavnom gradu Podgorica obuhvata aktivnosti u okviru dvije odvojene i međusobno zavisne prioritetne oblasti:

- **Socijalna inkluzija i**
- **Usluge socijalne i dječje zaštite**

¹¹ Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori (2019-2023), <https://bit.ly/2OFxR0t>

¹² Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. Godinu, <https://bit.ly/2XJgEYd>

¹³ Plan je izrađen u okviru projekta “Koalicija protiv vršnjačkog nasilja u crnogorskim školama” koji su sproveli Udruženje Roditelji, Juventas, Unija srednjoškolaca Crne Gore i CeP uz institucionalno partnerstvo sa Ministarstvom prosvjete i finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Ministarstvo prosvjete potpisalo je Memorandum o saradnji povodom sprovođenja ovog dokumenta <http://www.mpin.gov.me/vijesti/217637/Potpisan-memorandum-Ministarstva-prosvjete-i-Udruzenja-Roditelji-u-vezi-sa-vrsnjackim-nasiljem-Prepoznajmo-i-reagujmo-zajedno.html>

Kao veoma važan segment prepoznata je izgradnja međusektorskih partnerstava na lokalnom nivou, sa ciljem obezbjeđivanja integrativnog pristupa koji omogućava povećanje kvaliteta života. Osim institucija, važnu ulogu u ovoj oblasti imaju i organizacije civilnog društva, posebno u dijelu obezbjeđivanja podrške prioritetnim ciljnim grupama u procesu socijalne inkluzije, ali i kao pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite.

Proces definisanja prioritetnih oblasti obuhvatio je analizu situacije na lokalnom nivou, koja u mnogome prati i generalne trendove nacionalnog nivoa, pogotovo imajući u vidu da skoro trećina stanovnika/ca države živi u Glavnom gradu Podgorica. **Socijalna isključenost je usko vezana sa linijom siromaštva te analiza stanja u ovoj oblasti obuhvata i ovaj parametar.**

Siromaštvo je obično višedimenzionalni fenomen, ali se najčešće vezuje za nedostatak finansijskih sredstava ("monetarno siromaštvo") kako bi se zadovoljio određeni nivo osnovnih životnih potreba ("linija siromaštva"). Drugim riječima, ljudi sa niskim dohotkom i nemogućnošću sticanja osnovnih dobara i usluga neophodnih za zadovoljenje osnovnih životnih potreba smatraju se siromašnima. Sa razvojem društva, značenje pojma osnovnih potreba može da se mijenja i širi tako da uključi i neke druge potrebe koje se ranije nijesu smatrale osnovnim, što može da podrazumijeva i promjene u društvenom konsenzusu o tome šta siromaštvo predstavlja.

Kako bi se sagledao multidimenzionalni aspekt siromaštva i socijalne isključenosti, autori ovog dokumenta imali su u vidu da je EU 2010. godine formulisala novi pokazatelj za praćenje sprovođenja strategije Evropa 2020 (strategije pametnog, održivog i inkluzivnog rasta) u domenu socijalnog uključivanja i smanjenja siromaštva: a to je **stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti**. Prema definiciji, stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti predstavlja udio lica (u ukupnoj populaciji) koja su u riziku od siromaštva, ili su materijalno deprivirani ili žive u domaćinstvima veoma niskog intenziteta rada. Ovaj indikator je kompozitni, jer je kombinacija tri pokazatelja: stope rizika od siromaštva, stope izrazite materijalne deprivacije i stope veoma niskog intenziteta rada.

S obzirom da se podaci vezani za ovu oblast nisu dostupni za lokalni nivo, za bolje razumijevanje stanja, korišteni su podaci MONSTAT-a. Na nacionalnom nivou, prema podacima MONSTAT-a stopa rizika od siromaštva u Crnoj Gori u 2017. godini iznosila je 23,6%, što je za **1,6 procentna poena manje** u odnosu na 2013. godinu. Takođe, trend pada prisutan je i kod relativnog jaz rizika od siromaštva, jer je u 2013. godini vrijednost ovog indikatora iznosila 39,7%, a u 2017. godini 34,0%, što predstavlja **smanjenje za 5,7 procentna poena**. Stopa trajnog rizika od siromaštva za period 2013 - 2016. godina iznosila je 15,6%.

	2013	2014	2015	2016	2017(p)
Stopa rizika od siromaštva, %	25,2	24,1	24,4	24,0	23,6
Relativni jaz rizika od siromaštva, %	39,7	32,8	36,6	35,6	34,0
Stopa trajnog rizika od siromaštva ¹⁴ , %				15,6	
Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni odnos (S80/S20)	8,5	7,3	7,5	7,4	7,6
Gini koeficijent	38,5	36,5	36,5	36,5	36,7

Izvor: MONSTAT

Nejednakost distribucije dohotka (S80/S20) smanjena je sa 8,5% koliko je iznosila u 2013. godini na 7,6% koliko je iznosila u 2017. godini. Dakle, u 2017. godini 20% građana čiji su prihodi u petom

¹⁴ Stopa trajnog rizika od siromaštva pokazuje procenat stanovništva koje živi u domaćinstvima u riziku od siromaštva u tekućoj godini i u bar dvije od prethodne tri godine. To znači da su ovim pokazateljem obuhvaćeni oni koji se u poslednje četiri godine barem tri godine nalaze u riziku siromaštva.

kvintilu je prihodovalo 7,6 puta više nego 20% građana koji, po prihodima, pripadaju prvom kvintilu. Takođe, u posmatranom periodu, došlo je i do blagog smanjenja nejednakosti dohotka jer je vrijednost Gini koeficijenta smanjena sa 38,5% koliko je iznosila u 2013. godini na 36,7% u 2017. godini.

Prema podacima MONSTAT-a sa porastom godina starosti opada stopa rizika od siromaštva. Srednje generacije (25 - 64 godine) su ispod prosječka ugrožene, dok su u najmanjem riziku od siromaštva građani koji imaju 65 i više godina (15,4%). **Ipak, ove kategorije u potrebi su za posebnim oblicima podrške kada govorimo o socijalnoj inkluziji, a posebno u dijelu obezbjeđivanja usluga socijalne zaštite.**

Popisom stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. godine, po prvi put su se prikupljali podaci o **postojanju smetnji u obavljanju svakodnevnih aktivnosti**¹⁵. Lica koja imaju smetnje pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti su lica koja imaju praktična ograničenja u izvođenju ili učestvovanju u različitim aktivnostima. Ova grupa uključuje lica koja doživljavaju ograničenja u osnovnim funkcionalnim aktivnostima, kao što su hod, sluh, vid itd, čak i ako je ograničenje bilo poboljšano upotrebom pomagala ili uz podršku okoline.

Prema istraživanju MONSTAT-a, u Crnoj Gori od ukupnog broja stanovnika, 11% ima poteškoće pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti zbog dugotrajne bolesti, invalidnosti ili starosti. **U Glavnom gradu** je u vrijeme zadnjeg popisa stanovništva 2011. godine bilo oko 18.573 stanovnika tj. 10.0% lica sa smetnjama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti¹⁶. Struktura stanovništva, ali i teritorijalna organizacija Glavnog grada Podgorica, su izmijenjeni i detaljni podaci će biti dostupni nakon narednog popisa stanovništva, međutim, pretpostavlja se da je procenat sličan.

Socijalna inkluzija

Različite su definicije socijalne (društvene) isključenosti ali sve one definišu ovaj fenomen kao proces kojim pojedinci/ke i grupe bivaju istisnuti iz ekonomskog, političkog, kulturnog ili društvenog sistema preko kojih se integrišu u društvo. Autori, poput N. Vujić¹⁷, navode da je to „proces kidanja veza između pojedinca i šire zajednice koji se može odvijati na jednoj ili više dimenzija: zapošljavanja, obrazovanja, učestvovanja u političkom životu, društvenim, kulturnim aktivnostima, mrežama socijalne brige i podrške.“

Socijalna isključenost se smatra društvenim problemom savremenog doba, koji potiskuje stare i ustaljene pristupe siromaštvu i marginalizaciji. Ona je višedimenzionalan proces koji slabi povezanost pojedinca i zajednice, što je više obilježja po kojima je osoba isključena, ona postaje ranjivija. Ona znači nedostatak društvenih veza i moći, dezintegrisanost, marginalizaciju, društvenu otuđenost i nepovoljan položaj u političkom, ekonomskom i socijalnom smislu.¹⁸ (G. Čeranić)

Sam pojam „socijalna isključenost“ je 1989. godine postao i sastavni dio preambule Evropske socijalne povelje – temeljnog dokumenta Vijeća Evrope o socijalnim pravima, a kada je Povelja

¹⁵ «Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011. godine, Stanovništvo koje ima smetnje u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, po opštinama u Crnoj Gori.»

¹⁶ ZAVOD ZA STATISTIKU, MONSTAT, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011. godine

¹⁷ N.Vujić, Šta je socijalna isključenost? <https://bit.ly/2OM1Y6D>

¹⁸ G. Čeranić, Socijalna isključenost i karakter kompetitivnosti društvenog Sistema Crne Gore, <https://bit.ly/2OJtLV9>

dopunjena i izmijenjena 1996. godine, uvedeno je novo pravo – „pravo na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti“.

Lokalni plan predviđa set aktivnosti kojima se želi postići povećanje socijalne inkluzije tj. društvene uključenosti građana i građanki koji su prepoznati kao prioritetne ciljne grupe trenutno izložene socijalnoj isključenosti ili su u riziku da budu (materijalno ugrožena lica, starija lica, žrtve nasilja, LGBTIQ, Romi i Egipćani itd). Važno je istaći da je pripadnost individua nekim od ovih grupa stalna, dok pripadnost drugima može biti vremenski ograničena i javljati se usljed trenutnog nepovoljnog položaja izazvanog unutrašnjim ili spoljašnjim faktorima (nezaposlenost, život sa nasilnim partnerom i sl.). Takođe, jedna individua istovremeno može pripadati većem broju grupa i tako biti višestruko ugrožena (npr. žena OSI koja je žrtva nasilja, a ujedno i materijalno ugrožena). Ono što je opredjeljenje ovog strateškog dokumenta jeste da se prioritetnim ciljnim grupama omogući pristup adekvatnoj podršci i omogući njihovo puno uživanje ljudskih prava, te spriječi eventualna diskriminacija.

Usluge socijalne i dječje zaštite

Usluge socijalno i dječje zaštite propisane su Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti¹⁹ i obuhvataju:

- 1) podršku za život u zajednici;
- 2) savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge;
- 3) smještaj;
- 4) neodložne intervencije i
- 5) druge usluge.

Usluge podrške za život u zajednici obuhvataju aktivnosti koje podržavaju boravak korisnika u porodici ili neposrednom okruženju, i čine ih:

- dnevni boravak,
- pomoć u kući,
- stanovanje uz podršku,
- svratište,
- personalna asistencija,
- tumačenje i prevođenje na znakovni jezik i
- druge usluge podrške za život u zajednici.

Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge obuhvataju:

- savjetovanje,
- terapiju,
- medijaciju,
- SOS telefon i
- druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unapređivanja porodičnih odnosa.

---

¹⁹ Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list Crne Gore”, br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017 - odluka US, 42/2017 i 50/2017), <https://bit.ly/37AqqjX>

INSTITUCIONALNI OKVIR

Sekretarijat za socijalno staranje - Glavni grad Podgorica

U cilju obezbjeđenja što kvalitetnije zaštite građana i građanki Podgorice koji se nalaze u stanju socijalne potrebe, Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica sprovodi različite aktivnosti u skladu sa Odlukom o pravima iz socijalne i dječje zaštite.

Odlukom su propisane sledeće usluge:

- poklon-paketi za novorođenčad,
- novčana pomoć za kupovinu udžbenika i školskog pribora,
- besplatni odmor i rekreacija,
- pomoć i njega u kući,
- besplatni obrok u narodnoj kuhinji,
- stanovanje uz podršku.

Briga o sugrađanima/kama treće životne dobi obezbjeđuje se kroz realizaciju programa pomoći i njege u kući. Usluga „Pomoć i njega u kući“ obezbjeđuje se licima koja usljed starosti, hronične bolesti ili invaliditeta imaju ograničene fizičke i psihičke sposobnosti da zadovolje svakodnevne osnovne lične i životne potrebe u sopstvenim domovima, kako bi se unaprijedio kvalitet života i spriječio i odložio smještaj u institucije. Ovu vrstu pomoći, posredstvom Sekretarijata za socijalno staranje ostvaruje više od 100 starih lica.

Kancelarija za prevenciju narkomanije, koja djeluje u okviru Sekretarijata za socijalno staranje, kontinuirano realizuje promotivno-edukativne aktivnosti o štetnosti opojnih droga namijenjene djeci, mladima i njihovim roditeljima.

U 2019. godini nastavljen je pilot-projekat Personalna asistencija za OSI, a 2019. godine pokrenut je još jedan novi socijalni servis “Mobilni timovi za OSI”, u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore.

Sekretarijat za socijalno staranje je u 2019. godini uzeo učešće u zajedničkim projektima sa NVO, bilo kao nosioci, bilo kao partneri u projektu, sa kojima je aplicirano za dobijanje bespovratnih sredstava. Trenutno su aktuelna dva poziva na kojima Glavni grad Podgorica učestvuje:

- “Podrška pružanju socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori”, koji je raspisalo Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Glavni grad Podgorica učestvuje kao partner UMHCG sa projektom “Prevoz od vrata do vrata za OSI”.
- Glavni grad u partnerstvu sa “Montenesoft” je aplicirao za dodjelu sredstava u okviru programa EU i CG za obrazovanje, zapošljavanje i socijalnu zaštitu pripadnika RE zajednice.

U dijelu podrške ciljnim grupama u riziku od socijalne isključenosti, a u skladu sa relevantnim nacionalnim strateškim dokumentima, Glavni grad prepoznao je i važnost kreiranja mjera sa ciljem obezbjeđivanja većeg kvaliteta života LGBTQ osoba kao i osoba koje žive sa HIV/AIDS-om ili su u riziku od HIV-a. Takođe, značajan broj aktivnosti sprovodi se u cilju veće društvene uključenosti Romske i Egipćanske zajednice.

Ustanove socijalne i dječje zaštite

Djelatnost socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu Podgorica obavljaju javne:

- JU Centar za socijalni rad za Podgoricu i Opštinu u okviru Glavnog grada – Golubovci,
- JU Zavod „Komanski most”,
- JU Centar za djecu i mlade „Ljubović”,
- JU Resursni centar za djecu i mlade „Podgorica”,
- JU Resursni centar za djecu i osobe sa intelektualnim smetnjama i autizmom „1.jun”,
- JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama i razvoju i
- JU za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci.

Pored navedenih, važnu ulogu u integrativnom pristupu inkluziji na nivou lokalne zajednice kao i obezbjeđivanju podrške imaju i:

- **Zavod za zapošljavanje Crne Gore – Biro rada Podgorica**, koji sprovodi različite Mjere aktivne politike zapošljavanja, namijenjene nezaposlenim licima s ciljem povećanja njihove socijalne uključenosti, i ublažavanja posledica dugoročne nezaposlenosti. Kroz različite mjere podiže se nivo radnih potencijala, znanja i vještina navedenih ciljnih grupa, prioritarno teže zapošljivih lica: lica koja su identifikovana kao dugoročno nezaposlena lica, lica sa invaliditetom, lica umanjениh radnih sposobnosti koja nemaju karakter invalidnosti, pripadnici RE populacije, korisnicima novčane naknade i socijalnih davanja kao i mladi;
- **Uprava policije – Centar bezbjednosti Podgorica**, u domenu zaštite od rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici;
- **Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Podgorica**, koji u svom sastavu ima savjetovaništa a takođe sprovodi i Metadonski program tretmana opijatske zavisnosti (MP) kao program smanjenja štete nastale upotrebom droga.
- **Crveni krst Glavnog grada Podgorica** je sastavni dio jedinstvene organizacije Crvenog krsta Crne Gore. Crveni krst Glavnog grada Podgorica djeluje u skladu sa načelima međunarodnog pokreta Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca. Crveni krst Glavnog grada Podgorica svoje aktivnosti vezane za socijalnu zaštitu sprovodi u skladu sa humanitarnom misijom i potrebama lokalne zajednice u kojoj djeluje, a na osnovu svojih raspoloživih kapaciteta i u saradnji sa lokalnom upravom i definisanim korisnicima.

Organizacije civilnog društva na lokalnom nivou koje pružaju socijalne usluge

Organizacije civilnog društva obuhvataju širok pojam u koji spadaju udruženja građana, vjerski bazirane organizacije, nevladine organizacije itd. Podaci o nevladinim organizacijama registrovanim na teritoriji Glavnog grada Podgorice upisani su u Registar nevladinih organizacija Ministarstva javne uprave. Prema elektronskom registru, na teritoriji Glavnog grada Podgorica registrovano je oko 1800 udruženja, fondacija i stranih nevladinih organizacija, od čega je 12 organizacija čija je djelatnost pomoć starijim licima, 35 koje se bave smanjenjem siromaštva, 113 iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite itd. Nažalost, lista aktivnih organizacija je mnogo manja. Programske aktivnosti koje realizuju aktivne organizacije civilnog društva finansiraju se najčešće iz međunarodnih izvora finansiranja (EU fondova, Ambasada) ali i iz sredstava opredijeljenih Budžetom Glavnog grada Podgorica, Budžetom Države i iz drugih domaćih i inostranih izvora.

U domenu socijalne inkluzije organizacije sprovode različite aktivnosti, počevši od informativnih, istraživačkih, zagovaračkih, zatim, jačanja kapaciteta svojih ciljnih grupa, direktnog rada sa zajednicom kako bi se smanjila diskriminacija, pa sve do obezbjeđivanja inovativnih programa ali i

jasno definisanih licenciranih usluga socijalne i dječje zaštite u skladu sa Zakonom i pripadajućim podzakonskim aktima.

Neke od organizacija sprovode povremene *ad hoc* aktivnosti, dok druge postoje 20 i više godina, imaju profesionalnu strukturu zaposlenih i volontera, posjeduju međunarodni sertifikat za sistem menadžmenta organizacije u skladu sa zahtjevima standarda ISO 9001:2015 (npr. Juventas, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, SOS Podgorica, Crnogorski ženski lobi, ADP – Zid, CAZAS).

Važno je istaći **postojanje organizacija civilnog društva licenciranih pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite** na teritoriji Glavnog grada Podgorica, a neke od njih su: Centar za prava djeteta Crne Gore - Licenca za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite za uslugu dnevni boravak (djeca i mladi sa problemima u ponašanju); SOS Podgorica - Licenca za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite za uslugu savjetovanja; Sigurna ženska kuća - Licenca za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite za smještaj u prihvatilištu-skloništu (odrasla i stara lica odnosno odrasla za djetetom); Crnogorski ženski lobi - Licenca za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite i pružanje usluge servisa SOS telefona za žrtve seksualnog nasilja; NVO Roditelji - Licenca za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite za uslugu SOS telefon, itd.

Organizacije civilnog društva autori su i akreditovanih programa obuke²⁰ koji su neophodni za licenciranje stručnih radnika/ca i saradnika u oblasti socijalne i dječje zaštite, na primjer: Crveni krst Crne Gore: Program obuke „Psiho-socijalna podrška u zajednici“; NVO Juventas, Kvir Montenegro, NVO Spektra: „Unapređenje kapaciteta stručnih radnika/ca za rad sa LGBTIQ osobama“; SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica: „Program obuke za pružanje podrške ženama sa iskustvom nasilja u porodici u skladu sa principima dužne pažnje“; NVO Roditelji: „Program obuke za savjetovanje putem telefona“; Crnogorski ženski lobi: „Osnovna obuka stručnih radnika u centrima za socijalni rad za prevenciju, otkrivanje i zaštitu žrtava trgovine djecom“; Centar za prava žena: „Koodinirana akcija lokalne zajednice u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici“; Udruženje mladih sa hendikepom CG: „Obuka za stručne radnike/ce, stručne saradnike/ce i saradnike/ce o usluzi personalne asistencije – značenje, standardi, uloge, prava i obaveze korisnika, saradnika, stručnih saradnika/ca i stručnih radnika/ca“.

PRIORITETNE CILJNE GRUPE

Socijalna inkluzija je imperativ i strateško opredjeljenje Glavnog grada Podgorica. Osim programa informisanje, edukacije i podrške, Glavni grad Podgorica fokus stavlja na razvoj usluga u zajednici, prvenstveno usluga koje podržavaju ostanak korisnika/ca u porodičnom okruženju: dnevni boravci za djecu sa smetnjama u razvoju, usluge podrške za starija lica, skloništa i sos telefoni za žrtve nasilja, usluge personalnog asistenta za lica sa invaliditetom, stanovanje uz podršku za djecu i mlade bez roditeljskog staranja po prestanku boravka u Domu u Bijeloj itd.

Odabir ciljnih grupa u dijelu socijalne inkluzije i zaštite ljudskih prava kao i korištenja usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite urađen je na osnovu izabranih kriterijuma:

- stepena rizika i ugroženosti/ranjivosti ciljne grupe,
- brojnosti ciljne grupe,
- strukture potreba i nivoa zadovoljavanja potreba,

---

²⁰ Programe akredituje Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu a izvođači su NVO autori programa. Lista akreditovanih programa dostupna je na <http://www.zsdzcg.me/30-akreditovani-programi-obuke/182-akreditovani-programi-obuke>

- lokalnih kapaciteta i raspoloživih resursa
- kao i usklađenosti programa podrške i potencijalnih usluga sa prioritetima nacionalnih i drugih lokalnih strategija.

Prioritetne ciljne grupe za period 2020-2023 su:

- NEMOĆNA I STARIJA LICA,
- OSOBE SA INVALIDITETOM I NJIHOVE PORODICE,
- DJECA I MLADI U RIZIKU,
- ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA I NASILJA U PORODICI,
- MATERIJALNO UGROŽENE KATEGORIJE STANOVNIŠTVA
- ROMI I EGIPĆANI
- LGBTIQ OSOBE,
- OSOBE KOJE ŽIVE SA HIV/AIDS-OM I OSOBE U RIZIKU OD HIV-A,

U okviru ciljne grupe „**Djeca i mladi u riziku**“ poseban fokus dat je na **prevenciju društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih**, koje se može manifestovati kroz na primjer: vršnjačko nasilje (fizičko, emocionalno, socijalno), kockanje, bolesti zavisnosti, prosjačenje i sl.

Ova ciljna grupa prepoznata je Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti i obuhvaćena radom insitucija i organizacija iz domena socijalne i dječje zaštite, ali takođe, je i u fokusu institucija obrazovanja (psihološko-pedagoških službi i sl) i policije.

Ako imamo u vidu važnost rada na prevenciji i neutralizaciji uzroka neprihvatljivog ponašanja, na ovom polju važni su i drugi akteri – svi oni koji mogu ostvariti pozitivan uticaj i doprinijeti prevazilaženju izazova i nepovoljnih situacija u kojima se djeca i mladi mogu naći. Ti socio – kulturni uzroci neprihvatljivog ponašanja kod djece i mladih, između ostalog, mogu biti: nepovoljne porodične prilike i odnosi, neadekvatno provođenje slobodnog vremena, negativni uticaj medija, odrastanje u sredini sa visokim nivoom kriminala, loši primjeri u školskom ambijentu, loše ekonomske prilike u kojima djeca i mladi odrastaju a koje ih mogu navesti na kriminalne radnje i sl.

Glavni grad Podgorica posvećuje posebnu pažnju planiranju načina i metoda koje će spriječiti neprihvatljivo ponašanje kod djece i mladih, jer takvo ponašanje nije svrha samo kazniti, nego ući u srž problema i naučiti alternativama i boljem ponašanju.

Lokalni plan sadrži listu aktivnosti i mjera, indikatore, nosioce aktivnosti, vrijeme realizacije i izvore finansiranja usluga koje se odnose na sve navedene ciljne grupe.

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2020-2023

1. NEMOĆNA I STARIJA LICA

Strateški cilj: Obezbjedeći dostupni i adekvatni programi podrške i usluge socijalne zaštite za starija lica sa teritorije Glavnog grada				
Aktivnosti-mjere	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
1.1. Organizovanje dnevnog boravka za starije.	<ul style="list-style-type: none"> - Otvoren dnevni boravak. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou. - Broj zaposlenih i volontera angažovanih u radu 	Glavni grad Podgorica, Udruženje penzionera Podgorica, organizacije civilnog društva, Centar za socijalni rad	2020-2023	Glavni grad Podgorica, državni budžet, donatori
1.2. Obezbjedivanje kontinuiranog rada i povećan obuhvat usluge pomoći i njege u kući starim i nemoćnim osobama (geronto domaćice).	<ul style="list-style-type: none"> - Broj korisnika/ca usluge na godišnjem nivou. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	Glavni grad Podgorica, organizacije civilnog društva, Centar za socijalni rad	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, državni budžet, donatori
1.3. Uspostavljanje i rad servisa za zaštitu starijih lica od nasilja i psiho-socijalnu podršku (SOS telefonske službe za stara lica)	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen servis i licencirane psiho-socijalne usluge. - Broj zaposlenih i volontera angažovanih na pružanju usluga, - Broj korisnika/ca usluge na godišnjem nivou. 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa MRSS i Glavni grad Podgorica	2021	Državni budžet, donatori
1.4. Uspostaviti uslugu privremenog, povremenog i dugotrajnog smještaja starih lica (Dom za stare)	<ul style="list-style-type: none"> - Otvoren dom starih - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou 	Pružaoци usluga u saradnji sa Glavnim gradom i MRSS	2020	Državni budžet, donatori
1.5. Razvijati programe obuke za podsticaj starijih i mladih za volontersko angažovanje u svojstvu učesnika u pružanju usluga	<ul style="list-style-type: none"> - Broj i vrsta programa obuke - Broj polaznika/ca - Broj starijih i mladih volonterski angažovanih u svojstvu učesnika/ca 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom i MRSS	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, državni budžet, donatori

socijalne i dječje zaštite ²¹	u pružanju usluga socijalne i dječje zaštite			
1.6. Obezbijediti razvoj inovativnih usluga podrške za život u zajednici, na lokalnom nivou. ²²	<ul style="list-style-type: none"> - Broj i vrsta inovativnih usluga na loklnom nivou - Broj korisnika/ca 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom i MRSS	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, državni budžet, donatori

2. OSOBE SA INVALIDITETOM I NJIHOVE PORODICE

Strateški cilj: Povećana socijalna inkluzija osoba sa invaliditetom i njihovih porodica i uspostavljene i razvijene održive socijalne usluge

Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finasiranja
2.1. Izrada taktilnih staza za slijepa lica na javnim površinama	- Izrađene staze	Glavni grad Podgorica	2020-2023	Glavni grad
2.2. Obezbijedivanje personalnog asistenta za OSI	<ul style="list-style-type: none"> - Broj OSI koji se prijavljuje da koristi ovu uslugu na godišnjem nivou - Broj angažovanih asistenata 	Glavni grad Podgorica, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, donatorska sredstva
2.3. Usluga prevoza „od vrata do vrata“ za OSI	<ul style="list-style-type: none"> - Obezbijedeno jedno vozilo - Broj OSI zainteresovanih da koristi ovu uslugu - Broj korisnika/ca 	Glavni grad Podgorica u saradnji sa organizacijama civilnog društva	2020	Donatorska sredstva, Glavni grad
2.4. Sprovođenje istraživanja o zainteresovanosti OSI za uslugu podržanog stanovanja i realizacija minimum jednog pilot projekta stanovanja uz podršku za OSI.	<ul style="list-style-type: none"> - Stepen zainteresovanosti OSI za uslugu stanovanja uz podršku. - Broj OSI koji koriste uslugu stanovanja uz podršku. 	CSR, Glavni grad Podgorica, pružaoci usluga.	2021	Glavni grad, donatori, državni budžet

²¹ U skladu sa preporukom Strategije razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period od 2018. do 2022. godine

²² U skladu sa preporukom Strategije razvoja sistema socijalne zaštite starijih za period od 2018. do 2022. godine

2.5. Unapređenje programa psihološke i socio-edukativne podrške za osobe sa invaliditetom	<ul style="list-style-type: none"> - Broj OSI koji koriste socio-edukativne usluge - Broj licenciranih usluga savjetovanja i socio-edukativnih usluga 	Organizacije civilnog društva, Glavni grad u saradnji sa MRSS	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, državni budžet
2.6. Osnovati i razviti uslugu predah roditeljstvu za roditelje djece i mladih sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	<ul style="list-style-type: none"> - Minimum jedno Pilotiranje usluge - Broj korisnika/ca - Licenciranje usluge 	Organizacije civilnog društva i Glavni grad u saradnji sa MRSS	2022	Glavni grad, donatori, državni budžet
2.7. Razvoj i rad usluge „Pomoć u kući“ za OSI.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj pružaoca usluge „Pomoć u kući“ - Broj korisnika usluga 	Glavni grad Podgorica, pružaoci usluge	2021	Glavni grad, ZZZCG
2.8. Organizovanje obuka za OSI o započinjanju malih biznisa i socijalnom preduzetništvu.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj organizovanih obuka na godišnjem nivou. 	Glavni grad, Organizacije civilnog društva, ZZZCG – Biro rada Podgorica	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
2.9. Sprovesti istraživanje o položaju osoba sa mentalnim poteškoćama u zajednici	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovedeno istraživanje - Organizovana prezentacija preporuka 	Dom zdravlja - Centar za mentalno zdravlje, organizacije civilnog društva u saradnji sa Institutom za javno zdravlje	2021	Redovna budžetska sredstva DZ, Glavni grad Podgorica, donatori
2.10. Raditi na eliminaciji diskriminacije osoba sa mentalnim poremećajima, kroz edukaciju i senzibilizaciju opšte javnosti, uz snažnu podršku i učešće lokalnih i nacionalnih medija.	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovedena minimum jedna kampanja 	Dom zdravlja - Centar za mentalno zdravlje, organizacije civilnog društva u saradnji sa Institutom za javno zdravlje i medijima	Kontinuirano 2020-2023	donatori, državni budžet, Glavni grad Podgorica
2.11. Dizajnirati i sprovesti programe podrške za osobe sa mentalnim poteškoćama i njihove porodice, sa akcentom na posebno ugrožene kategorije.	<ul style="list-style-type: none"> - Kreirana minimuma jedan usluga i/ili programe podrške za osobe sa mentalnim poteškoćama i njihove porodice (savjetovanište, personalni asistenti, dnevne aktivnosti, telefonske linije za krizne situacije, grupe samopomoći i sl.) - Broj korisnika/ca usluga 	Dom zdravlja, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	donatori, državni budžet

3. DJECA I MLADI U RIZIKU

Strateški cilj: Unaprijeđena socijalna inkluzija i poboljšana dostupnost i kvalitet socijalnih usluga za djecu i mlade.				
Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
3.1. Podrška radu savjetodavnih usluga za djecu u oblasti razvojnih pitanja i kriza (telefonske linije, internet - društvene mreže, forumi i sl.)	<ul style="list-style-type: none"> - Broj i vrsta uspostavljenih usluga - Broj djece korisnika/ca 	Dom zdravlja, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	biznis sektor, donatori, državni budžet
3.2. Obezbjediavanje kontinuiranog rada Dnevnog centra za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Podgorica	<ul style="list-style-type: none"> - Broj djece korisnika/ca 	JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, Glavni grad	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, državni budžet
3.3. Razviti program podrške hraniteljskim porodicama i djeci u hraniteljskim porodicama	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen program podrške - Broj hraniteljskih porodica obuhvaćenih programom - Organizovana minimum jedna obuka za osposobljavanje hraniteljskih porodica za brigu o djeci sa iskustvom nasilja i invaliditetom 	Centar za socijalni rad, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	biznis sektor, donatori, državni budžet
3.4. Unaprijediti uslugu stanovanja uz podršku za mlade bez roditeljskog staranja, za mlade koji izlaze iz sistema hraniteljstva i za mlade koji napuštaju institucije nakon navršenih 18 godina starosti	<ul style="list-style-type: none"> - Usluga usklađena sa propisanim standardima - Povećan broj korisnika/ca usluge 	Glavni grad, Centar za socijalni rad, organizacije civilnog društva, MRSS	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, biznis sektor, donatori, državni budžet
3.5. Uspostaviti program podrške ekonomskog osnaživanja i zapošljavanja za mlade bez roditeljskog staranja koji napuštaju	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen program podrške koji obuhvata socio-edukativne usluge i druge aktivnosti - Broj korisnika/ca 	ZZZCG, CSR, Glavni grad, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva

institucije i za mlade koji izlaze iz sistema hraniteljstva				
3.6. Obezbjedivanje savjetodavne, psihološke i socijalno edukativne podrške svoj djeci sa iskustvom nasilja u porodici.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj i vrste programa. - Broj pružaoca usluga. - Broj djece obuhvaćene programima podrške. 	Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	biznis sektor, donatori, državni budžet, Glavni grad Podgorica
3.7. Uspostavljena usluga podrške djeci i porodici za učešće u krivičnom i prekršajnom postupku za zaštitu prava djeteta: psihosocijalna podrška i pravna podrška (advokat), u skladu sa Istanbulskom Konvencijom.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj djece obuhvaćene programima podrške. - Broj pružaoca usluga. 	Centar za socijalni rad, Sud, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Donatori, državni budžet
3.8. Razvijanje stručnih kapaciteta profesionalaca koji rade sa djecom žrtvama nasilja u porodici iz svih sektora.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj obučeni profesionalaca za pružanje usluga djeci u skladu sa Protokolom. - Broj organizovanih treninga. 	Policija, Pravosuđe, Socijalne i zdravstvene službe, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, biznis sektor, donatori, državni budžet
3.9. Obezbjedena usluga privremenog smještaja za djecu sa ulice i formirano „Prihvatište/Svratište“ za djecu ulice.	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovano svratište/prihvatište. - Broj djece korisnika/ca 	Organizacije civilnog društva u partnerstvu sa MRSS, Centrom za socijalni rad i Glavni gradom	2021	Glavni grad, biznis sektor, donatori, nadležno ministarstvo,
3.10. Izgradnja dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u GO Golubovci. ²³	<ul style="list-style-type: none"> - Izgrađen dnevni centar - Licencirana usluga - Broj zaposlenih i broj korisnika/ca 	Glavni grad, MRSS	2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, nadležno ministarstvo
3.11. Unaprijeđenje savjetodavno-terapijskih i socio-edukativnih usluga za mlada i odrasla lica zavisnike/ce od psihoaktivnih	<ul style="list-style-type: none"> - Broj i vrsta savjetodavno-terapijskih i socio-edukativnih usluga - Broj pružalaca ovih usluga, institucija i organizacija civilnog društva 	Glavni grad, JU Kakaricka gora, Dom zdravlja, organizacije civilnog društva, MRSS	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet

²³ Strateški plan razvoja glavnog grada – Podgorice (2019 – 2024)

supstanci i drugih bolesti zavisnosti	- Broj korisnica/ca usluga			
3.12 Formiranje Savjetovališta za zavisnike/ce u cilju motivacije za ostvarivanjem nekog od oblika tretmana dostupnih za tretiranje bolesti zavisnosti (rehabilitacioni tretmani).	- Formirano Savjetovalište - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou - Broj i vrsta programa koji se sprovode	JU Kakaricka gora	2021	Redovna budžetska sredstva
3.13 Osnivanje Savjetovališta za mlade u riziku i mlade sa poremećajima u ponašanju, sa fokusom na individualno psiho-socijalno savetovanje i osnaživanje prilikom zaposlenja, obuke stručnog osposobljavanja za povećanje zapošljivosti.	- Osnovano Savjetovalište u kom bi postojao prostor za održavanje: kurseva stranih jezika, kurs računara, obezbjeđivanje prostora za mlade (za njihovo okupljanje druženje, kreativne radionice I sl.).	JU Kakaricka gora, ZZCG	2021	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
3.14 Organizovanje kurseva stranih jezika i obuka za pisanje CV-ja za klijente i klijentkinje za vrijeme trajanja tretmana u cilju povećanja njihove mogućnosti za zaposlenje	- Broj osoba na godišnjem nivou obuhvaćenih ovim kursevima	JU Kakaricka Gora, ZZCG	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva
3.15 Edukacija i podizanje svijesti učenika/ca osnovnih i srednjih škola u vezi sa prevencijom upotrebe opojnih sredstava i preventivne kampanje povodom organizovanja maturalnih i polumaturalnih i đačkih ekurzija. svečanosti	- Broj i vrsta sprovedenih aktivnosti - Broj djece i mladih obuhvaćenih ovim aktivnostima - Broj obuhvaćenih obrazovnih ustanova	Uprava policije u saradnji sa obrazovnim ustanovama. Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva

3.16	Obilazak objekata u kojima se okupljaju maloljetna lica sa ciljem sprečavanja upotrebe alkohola i kockanja	- Broj izlazaka na teren i obuhvaćenih objekata	Uprava policije	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva
3.17	Sprečavanje skitničenja i prosjačenja	- Broj i vrsta sprovedenih aktivnosti - Broj djece i mladih obuhvaćenih ovim aktivnostima	Uprava policije u saradnji sa Centrom za socijalni rad	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva
3.18	Edukacija učenika/ca osnovnih i srednjih škola o vršnjačkom nasilju	- Broj obuhvaćenih obrazovnih ustanova - Broj djece i mladih obuhvaćenih ovim aktivnostima - Broj sprovedenih radionica, predavanja i dr. edukativnih aktivnosti	Uprava policije u saradnji sa obrazovnim ustanovama. Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Redovna budžetska sredstva
3.19	Kreiranje i operacionalizovanje posebne nacionalne Dječje kuće za djecu žrtve nasilja.	- Uspostavljena Dječja kuća u kojoj će se: obavljati forenzički razgovori s djecom koja su bila izložena seksualnom i fizičkom zlostavljanju ili izložena nasilju u porodici; obavljati medicinski pregledi djece u sigurnom okruženju; raditi kvalitetna procjena trauma i kratkoročni tretman djeteta žrtve.	Nosioци aktivnosti: MUP i MRSS, partneri: multisektorska saradnja u upravljanju Dječjom kućom – MP, MZ i NVO sektor.	2020.god	Budžet Uprave policije tj. MUP-
3.20	Obezbijediti da policijski centar i odjeljenje bezbjednosti ima odvojenu sobu za razgovor s djecom, koja je po mjeri djeteta i koja je odvojena od počinitelja i drugih lica.	- Postoji specijalizovana i po standardima opremljena prostorija u kojoj djeca čekaju sa svojim predstavnikom da bi se onemogućio kontakt s počiniocem i djeca su zaštićena od ponovne viktimizacije i intervjuisana od strane policijskog službenika u prijateljskoj atmosferi, prilagođenoj djeci.	Nosilac aktivnosti: MUP	2020.god	Budžet Uprave policije tj. MUP-a

4. ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA I NASILJA U PORODICI

Strateški cilj 4: Unaprijeđene usluge podrške, zaštite i socijalne uključenosti žrtava rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici				
Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
4.1. Promovisati i unaprijediti uslugu besplatne pravne pomoći ²⁴ za žrtve nasilja u porodici	<ul style="list-style-type: none"> - Broj usluga besplatne pravne pomoći žrtvama porodičnog nasilja u odnosu na postojeće stanje - Broj štampanih informatora i sl. - Broj i vrsta informativnih emisija, događaja - Broj korisnika/ca - Broj i vrsta besplatne pravne pomoći 	Osnovni sud, Sud za prekršaje, Organizacije civilnog društva, Glavni grad	Kontinuirano 2019-2023	Redovna budžetka sredstva, donatorska sredstva
4.2. Razviti alternativne usluge i programe podrške za žrtve nasilja u porodici (grupe samopodrške, edukativno iskustvene grupe, socio edukativne programe i sl.)	<ul style="list-style-type: none"> - Broj uspostavljenih programa - Broj akreditovanih programa - Broj sprovedenih programa i broj korisnika 	Organizacije civilnog društva pružaoci usluga u saradnji sa MRSS i Glavnim gradom i Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu	Kontinuirano 2019-2023	Glavni grad, nadležno ministarstvo, donatori
4.3. Ojačati kapacitete Skloništa za žrtve porodičnog nasilja u skladu sa propisanim standardima	<ul style="list-style-type: none"> - Uslovi skloništa za žrtve nasilja u porodici usklađeni sa standardima - Broj korisnika/ca usluga 	Organizacije civilnog društva pružaoci usluga u saradnji sa MRSS i Glavnim gradom	2020-2021	Glavni grad, nadležno ministarstvo, donatori

²⁴ Besplatna pravna pomoć podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova i postupku pred javnim izvršiteljem (u daljem tekstu: oblici besplatne pravne pomoći), kao i oslobađanje od plaćanja troškova sudskog postupka. Služba za besplatnu pravnu pomoć se obrazuje u osnovnom sudu u kojem funkciju vrši deset ili više sudija, a referat za besplatnu pravnu pomoć u osnovnom sudu u kojem funkciju vrši manje od deset sudija. Besplatnu pravnu pomoć vrši se i od strane službi, nevladinih organizacija i drugih organizacija koje su obrazovane u skladu sa zakonom. (Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći)

4.4. Unaprijediti savjetodavne, terapijske i socijalno - edukativne usluge za žrtve trafikinga	- Licencirane usluge savjetovanja, terapijske, i socio edukativne usluge za žrtve trafikinga	CSR, MUP, MRSS, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, Ministarstvo pravde, Organizacije civilnog društva, Glavni grad	Kontinuirano 2020-2023	nadležno ministarstvo, donatori, Glavni grad
4.5. Uspostaviti uslugu Krizni centar za žrtve rodno zasnovanog nasilja u skladu sa Istanbulsom konvencijom	- Uspostavljena usluga u skladu sa propisanim standardima	Organizacije civilnog društva pružaoci usluga u saradnji sa MRSS i Glavnim gradom	2020-2021	nadležno ministarstvo, donatori, Glavni grad
4.6. Edukacija stručnjaka o prepoznavanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici sa posebnim akcentom na Protokol, u svim državnim organima, uključujući zaposlene u zdravstvu i vaspitno - obrazovnim institucijama (škole, jaslice i vrtići)	- Broj održanih obuka na godišnjem nivou - Broj polaznika obuka na godišnjem nivou	CSR, zdravstvene i obrazovne institucije, Uprava policije, Pravosuđe, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	nadležno ministarstvo, donatori, Glavni grad
4.7. Ojačati uslugu individualne podrške žrtvama nasilja kroz korišćenje instituta „povjerljivog lica“ ²⁵	- Broj korisnika usluge „povjerljivog lica“ - Broj sprovedenih obuka i obuhvata	Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	nadležno ministarstvo, donatori, Glavni grad
4.8. U kontinuitetu informisati zajednicu o mogućnostima zaštite žrtava rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici u Glavnom gradu	- Sprovedena minimum jedna aktivnost tokom kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja - Broj štampanih informativnih lifleta - Broj Radio i tv emisija-priloga - Broj tematskih događaja	Glavni grad, CSR, Domovi zdravlja, Institut za javno zdravlje, Uprava policije, Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, nadležno ministarstvo, donatori

²⁵ U skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici (čl.16) žrtva može izabrati lice koje će prisustvovati svim postupcima i radnjama u vezi zaštite (povjerljivo lice), koje može biti član porodice, lice iz organa, ustanove, nevladine organizacije i drugog pravnog lica ili drugo lice u koje žrtva ima povjerenje. Ova usluga u skladu je sa Istanbulsom konvencijom i pružaju je najčešće zaposlene ili volonterke ženskih nevladinih organizacija

5. MATERIJALNO UGROŽENE KATEGORIJE STANOVNIŠTVA

Strateški cilj: Obezbiježeni veći nivo socijalne inkluzije materijalno ugroženih lica sa teritorije Glavnog grada i njihova bolja obuhvaćenost uslugama socijalne i dječje zaštite

Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
5.1. Obezbiježena usluga besplatnog dnevnog obroka	- Broj korisnika/ca na godišnjem nivou	Glavni grad	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad
5.2. Obezbiježivanje podrške beskućnicima/ama (privremeni smještaj uz nadzor CSR)	- Broj beskućnika/ca koji su koristili podršku - Broj beskućnika/ca na nivou Glavnog grada (<i>indikator koji je važan za dalje planiranje</i>)	Glavni grad Podgorica u saradnji sa CSR	Kontinuirano 2020-2023	Lokalna samouprava, Donatori
5.3. Obezbiježiti socijalno-edukativne usluge i podršku samohranim roditeljima korisnicima MOP-a	- Broj i vrsta programa podrške i usluga - Broj korisnika/ca	organizacije civilnog društva, CSR, Glavni grad	Kontinuirano 2020-2023	Nadležna ministarstva Donatori, Lokalna samouprava
5.4. Sprovoditi edukativne programe za nezaposlena lica	- Realizovane radionice sa ciljem povećanja zapošljivosti nezaposlenih (pisanje CV-a, pokretanje ličnog biznisa itd) - Broj obuhvaćenih programima	ZZZCG - CIPS, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Redovni budžet ZZZCG, donatorska sredstva
5.5. Za djecu i mlade iz porodica korisnika MOP-a obezbijediti pomoć u školovanju, besplatni odmor i rekreaciju i dr.	- Broj djece i mladih koja su dobila pomoć u školovanju (knjige, besplatan prevoz itd) - Broj djece i mladih koja su koristila besplatni odmor i rekreaciju itd.	Glavni grad Podgorica	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica

6. ROMI I EGIPĆANI

Strateški cilj: Povećana socijalna inkluzija Roma/kinja i Egipćana/ki i obezbijeđeni programi i adekvatne usluge podrške u zajednici				
Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
6.1. Povećati informisanost o mogućnostima zapošljavanja za osobe koje nijesu prijavljene na evidenciju Biroa rada	- Sprovedena minimum jedna targetirana informativna aktivnost na godišnjem nivou	ZZZCG, organizacije civilnog društva,	2020	Lokalna samouprava, Nadležna ministarstva Donatori,
6.2. Uvesti nove prilagođene edukativne programe za RE za povećanje nivoa kvalifikacija i vještina	- Broj i vrsta programa - Broj polaznika	ZZZCG, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	ZZZCG, donatori, državni budžet, Glavni grad
6.3. Uključivanje Roma i Egipćana u program javnih radova	- Broj učesnika/ca javnog rada (polna i regionalna struktura)	ZZZCG i partneri u realizaciji - izvođači programa javnog rada (poslodavci, nevladine organizacije, lokalna samouprava)	Kontinuirano 2020-2023	ZZZCG
6.4. Unaprijediti sistem samozapošljavanja RE kroz posebne edukativne programe i programe za počinjanje biznisa	- Broj i vrsta programa - Broj RE koji su prošli obuke i/ili koristili programe	ZZZCG, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	ZZZCG, državni budžet
6.5. Promovisati koncept vršnjačke podrške u obrazovanju, tutora i drugih oblika vanškolske pomoći pri učenju	- Broj škola koje imaju uspostavljene ove sisteme podrške za učenika sa slabijim postignućima - Broj obuhvaćenih učenika/ca	Obrazovne ustanove u saradnji sa organizacijama civilnog društva, Glavnim gradom i nadležnim ministarstvom	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, donatori, državni budžet

6.6. Otvaranje lokalnog omladinskog servisa ²⁶ (omladinskog kluba ili centra) pristupačnog mladima iz RE zajednice	<ul style="list-style-type: none"> - Otvoren klub ili centar u dijeu grada koji je pristupačan mladima iz RE zajednice - Broj i vrsta programa koji se nude - Minimum 50 mladih godišnje obuhvaćeno programima 	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, donatori, državni budžet
6.7. Unaprijediti komunikaciju i informisanje RE kroz otvaranje Kancelarije/Biroa/Predstavnik/ce koji bi radio na saradnji sa RE zajednicom	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen lokalni mehanizam 	Glavni grad	2021	Glavni grad
6.8. Uređivanje i stavljanje u funkciju parka na Vrelima Ribničkim gdje bi osim djece i mladih mogli i stariji da provode slobodno vrijeme.	<ul style="list-style-type: none"> - Uređen park 	Glavni grad	2021	Glavni grad, donatori
6.9. Organizovanje kampanje o informisanju javnosti o romskom identitetu	<ul style="list-style-type: none"> - Održana kampanja u 7 srednjih škola tokom 2020 godine 	Organizacije civilnog društva	2020	Donatorska sredstva: RELOAD Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
6.10. Povećanje stepena informisanosti i uključenosti mladih Roma u životu društva	<ul style="list-style-type: none"> - Broj održanih radionica, edukacija, i slično - Broj uključenih mladih 	Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Glavni grad, donatori
6.11. Pokretanje inicijativa za snimanje dokumentarnih i propagandnih filmova na temu obrazovanja Roma i Egipćana	<ul style="list-style-type: none"> - Broj snimljenih sadržaja, priloga-filmova. 	Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Donatorska sredstva: RELOAD

²⁶ U skladu sa Zakonom o mladima

6.12. Osnaživanje pripadnika romske zajednice za aktivizam	<ul style="list-style-type: none"> - Obučeno 15 mladih Roma i Egipćana - Radionice o ljudskim pravima i antidiskriminacije 	Organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Donatorska sredstva: RELOAD
--	--	-------------------------------	------------------------	--

7. LGBTIQ OSOBE

Strateški cilj: Unaprijediti ljudska prava LGBTQ osoba

Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
7.1. Ojačati kapaciteta i promovirati antidiskriminatorno ponašanje kroz sprovođenje obuka za: predstavnike lokalnih vlasti, policijskih, socijalnih i inspekcijских službi i drugih državnih organa zaduženih za pružanje zaštite od diskriminacije na lokalnom nivou.	- Obučene ciljne grupe na nivou lokalne samouprave.	Glavni grad, organizacije civilnog društva	Kontinuirano 2019-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.2. Sprovesti obuke za stručne službe srednjih škola u Podgorici za tehnike rada sa LGBTIQ adolescentima i informativna savjetovanja na temu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u obrazovanju	- Broj konsultacija, savjetovanja, obuka, uključenih školskih pedagoga i psihologa.	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva i školama	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.3. Jačanje kompetencija nenasilja i nediskriminacije među mladima	<ul style="list-style-type: none"> - Broj održanih radionica - Minimum 30 učesnika/ca godišnje - Broj i vrsta promotivnih aktivnosti, istraživanja i sl 	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet

7.4. Institucijalizacija odnosa zdravstvenih vlasti na lokalnom nivou sa LGBTIQ zajednicom kroz potpisivanje Memoranduma o saradnji.	- Potpisan Memorandum o saradnji između DZ Podgorica i organizacija civilnog društva	Dom zdravlja i organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica	2020	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.5. Jačanje kapaciteta zdravstvenih radnika/ca i medicinskog osoblja za unapređenje kvaliteta pružanja usluga za rad sa LGBTIQ zajednicom u zdravstvenim ustanovama u Podgorici.	- Pružanje zdravstvenih usluga osiguranicima LGBTIQ populacije sa zaštitom od bilo kog oblika diskriminacije	Dom zdravlja i organizacije civilnog društva, u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.6. Panel diskusija na temu zaštite i unapređenja prava LGBTIQ osoba na Univerzitetu Crne Gore, Univerzitetu Donja Gorica i Univerzitetu Mediteran u Podgorici	- Održane minimum 3 panel diskusije, - Broj učesnika/ca.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa fakultetima i MRSS	2020	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.7. Okrugli sto na temu ljudskih prava, s posebnim fokusom na LGBTIQ prava.	- Ojačan senzibilitet porodice i okruženja prema LGBTIQ osobama.	Glavni grad u saradnji sa CSR i organizacijama civilnog društva	2020	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.8. Edukativne aktivnosti za roditelje na temu ljudskih prava LGBTIQ osoba	- Broj i vrsta aktivnosti za roditelje - Ojačan senzibilitet porodice i okruženja prema LGBTIQ osobama.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.9. Obezbjedivanje adekvatne podrške i prostora postojećem Savjetovalištu za LGBTIQ osobe (LGBTIQ drop in centar)	- Broj posjeta Savjetovalištu - Broj korisnika usluga Savjetovališta	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva uz podršku MRSS, MLJMP	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.10. Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorskog ponašanja sa ciljem smanjenja homofobije i transfobije, kao i senzitivizacije društva u odnosu na registrovano partnerstvo (open day, no hate corner, flajeri)	- Realizovana 1 godišnja medijska kampanja prema medija-planu koji bi sadržao emitovanje TV spotova i radijskih džinglova; objavljivanje novinskih oglasa u dnevnim novinama koje se	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva	2020-2023	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet

	distribuiraju na teritoriji CG			
7.11. Edukacija predstavnika sportskih udruženja i klubova na lokalnom nivou o pravima LGBTIQ populacije i zabrani diskriminacije u sportu.	- Broj održanih radionica o pravima LGBTIQ populacije i zabrani diskriminacije u sportu i broj učesnika.	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva	2021	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.12. Podrška održavanju Povorke ponosa LGBTIQ osoba „Montenegro prajd“ i pratećih umjetničkih i kulturnih aktivnosti i turistička valorizacija ovog festivala kulture i promocije jednakosti i osnovnih ljudskih prava LGBTIQ osoba.	- Stvaranje pozitivnog ambijenta Crne Gore kao turističke destinacije, unapređenje saradnje sa LGBTIQ organizacijama, prepoznavanje značaja ovog segmenta turističke ponude.	Glavni grad u saradnji sa organizacijama civilnog društva, Lokalnom turističkom organizacijom i Ministarstvom održivog razvoja i turizma	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, biznis sektor, donatori, državni budžet
7.13. Organizovana obuka odbornika Skupštine Glavnog grada u vezi sa ljudskim pravima LGBTIQ osoba.	- Organizovana dva treninga - Obuhvaćeno najmanje 30 odbornika/ca - Broj obuhvaćenih političkih partija.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	2020	Glavni grad
7.14. Organizovanje kulturnih događaja: Promocija Kvir literature i Kvir pozorišnih predstava u Glavnom gradu Podgorici.	- Broj održanih događaja (promocija Kvir literature, pozorišne predstave i sl.) - Broj prisutnih.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa Glavnim gradom i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad Podgorica, biznis sektor, donatori, državni budžet

8. OSOBE KOJE ŽIVE SA HIV/AIDS-OM I OSOBE U RIZIKU OD HIV-A

Strateški cilj: Stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja, efikasnog sistema prevencije HIV-a i pristupačnog liječenja, njege i pomoći za sve osobe pogođene HIV-om i osobe u povećanom riziku

Aktivnosti	Indikatori	Nosioци aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
8.1. Smanjiti stigmatizaciju i diskriminaciju osoba pogođenih HIV-om i osoba sa povećanim rizikom	<ul style="list-style-type: none"> - Organizovana minimum 1 obuka godišnje o etičkim pitanjima, stigmatizaciji i diskriminaciji, relevantnim nacionalnim i međunarodnim propisima i zakonima vezano za HIV za: Zdravstvene radnike i saradnike, sudije, tužioce, advokate, policiju, socijalne radnike i druge javne službenike. - Sprovedena 1 kampanja godišnje protiv stigme i diskriminacije kako bi se istakla pitanja zaštite prava osoba koje žive sa HIV-om i osoba u povećanom riziku u odnosu na HIV, uključujući i komponentu rodne ravnopravnosti - 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa DZ, Institutom za javno zdravlje, MZ i Glavnim gradom	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, donatori, državni budžet
8.2. Razvijati održive vaninstitucionalne usluge podrške za osobe pogođene HIV-om	<ul style="list-style-type: none"> - Formirano vaninstitucionalno savjetovanište i uspostavljeno njegovo održivo funkcionisanje. - Licencirana usluga savjetovanja za osobe pogođene HIV-om. - Obezbijedena finansijska i tehnička podrška savjetovaništu za anonimno 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa DZ, Institutom za javno zdravlje, MZ i Glavnim gradom	Kontinuirano 2020-2021	Glavni grad, donatori, državni budžet

	testiranje na HIV.			
8.3. Povećati stepen informisanosti o prevenciji HIV-a i polno prenosivih infekcija (PPI) među mladima u obrazovno-vaspitnim ustanovama i opštom populacijom	<ul style="list-style-type: none"> - Obezbijedijedeno savjetovanje putem interneta za populacije u riziku. - Sprovedene aktivnosti u školama uključujući obilježavanje 01. decembra („Otvorena vrata“ – tematski razgovori sa ljekarima, nastavnicima, aktivistima i sl.) - Obuhvat učenika kroz sve programske aktivnosti. - 	Organizacije civilnog društva u saradnji sa DZ, Institutom za javno zdravlje, MZ i Glavnim gradom	Kontinuirano 2020-2023	Glavni grad, donatori, državni budžet
8.4. Uspostaviti institucionalne mehanizame borbe protiv HIV/AIDS-a na lokalnom nivou	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalna uprava potpisala Parišku deklaraciju - Izrađen akcioni plan za sprovođenje Pariške deklaracije. - Uspostavljen lokalni multisektorski tim za planiranje i praćenje Pariške deklaracije. 	Glavni grad u saradnji sa DZ, MZ i organizacijama civilnog društva	2020-2021	Glavni grad, donatori, državni budžet
8.5. Institucionalizacija odnosa zdravstvenih vlasti – na lokalnom nivou sa udruženjem pacijenata koji žive sa HIV-om kroz potpisivanje Memoranduma o saradnji	<ul style="list-style-type: none"> - Potpisan Memorandum o saradnji između DZ Podgorica, organizacija civilnog društva i Glavnim gradom Podgorica 	Dom zdravlja i organizacije civilnog društva (udruženje pacijenata sa HIV infekcijom CHF-MHF) u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica	2020	Glavni grad, biznis sektor, donatori, državni budžet
8.6. Organizovana obuka odbornika Skupštine Glavnog grada u vezi sa ljudskim pravima osoba koje žive sa HIV infekcijom	<ul style="list-style-type: none"> - Organizovana dva treninga - Obuhvaćeno najmanje 30 odbornika/ca - Broj obuhvaćenih političkih partija 	Organizacije civilnog društva (udruženje pacijenata sa HIV infekcijom CHF-MHF) u saradnji sa Glavnim	2020	Glavni grad, donatori, državni budžet

		gradom i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava		
--	--	---	--	--

OBEZBJEĐIVANJE I FINANSIRANJE USLUGA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE

Imajući u vidu da je sistem socijalne zaštite u Crnoj Gori državno koordinisan, lokalna samouprava ima ključnu ulogu kako u obezbjeđivanju resursa, tako i u iniciranju aktivnosti i obezbjeđivanju podjednakih uslova za rad i razvoj kako neprofitnog (vladinog i nevladinog) sektora, i profitnog sektora u domenu sprovođenja socijalne politike i pružanja socijalnih usluga.

Lokalna samouprava će na godišnjem nivou definisati prioritete i praviti detaljan plan prikupljanja sredstava za realizaciju mjera u oblasti sprovođenja socijalne politike.

U cilju izrade plana prikupljanja sredstava treba uzeti u obzir sve mogućnosti: od vezivanja za budžet grada za neke od aktivnosti, tj. opredjeljivanja dijela godišnjeg budžeta za podršku socijalnim uslugama, do korišćenja fondova sa nacionalnog nivoa, međunarodnih fondova, obezbjeđivanja sponzorstava od strane privatnih firmi i kompanija ili pak ostvarivanja partnerstava sa firmama/kompanijama koje imaju razvijene programe društveno-odgovornog poslovanja.

Izvori sredstava
Budžet Glavnog grad Podgorica
Državni budžet
Fondovi EU, putem podrške od strane kancelarije Delegacije EU u Crnoj Gori, IPA prekograničnih fondova Ambasade Sponzorstvo
Ambasade
Sponzorstvo ili partnerstvo sa privatnim firmama i kompanijama
Participacija korisnika usluga
Individualni donatori – filantropi iz zemlje i inostranstva

Tabela: Mogući izvori sredstava za realizaciju mjera iz oblasti socijalne politike

PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENE USPJEŠNOSTI

Praćenje sprovođenja plana (monitoring) je važan element samog procesa, jer dozvoljava da se u hodu procjenjuje kvalitet sprovođenja aktivnosti i shodno tome predlažu bolja rješenja. Imajući u vidu da je sistem socijalne zaštite u Crnoj Gori državno koordinisan, lokalna samouprava, odnosno organ lokalne uprave nadležan za oblast socijalne zaštite, ima ključnu ulogu u sprovođenju i praćenju aktivnosti Lokalnog plana.

Pored organa lokalne uprave nadležnog za oblast socijalne zaštite, u cilju praćenja sprovođenja plana potrebno je osnovati Radnu grupu za praćenje realizacije lokalnog plana i njen rad definisati posebnim aktom.

Evaluacija tj. procjena uspješnosti sprovođenja plana radiće se na godišnjem nivou u skladu sa dinamikom njegovog usvajanja.

Finalna evaluacija tj. procjena uspješnosti čitavog plana biće urađena na kraju cijelog ciklusa tj. po isteku samog plana (vremenski određenog perioda na koji je plan napravljen). Evaluaciju će uraditi

predstavnicima organa lokalne samouprave nadležnog za oblast socijalne zaštite i Radna grupa za praćenje realizacije Lokalnog plana, koja će prikupljati informacije od svih relevantnih aktera na lokalnom nivou (organizacija civilnog društva, pružaoca usluga, korisnika, šire zajednice).

Proces praćenja uspješnosti realizacije Lokalnog plana biće rađen u odnosu na indikatore tj. pokazatelje uspješnosti koji su definisani na nivou aktivnosti i nalaze se u sklopu tabele plana.

PLAN KOMUNIKACIJE SA JAVNOŠĆU

Cilj komunikacije sa javnošću je da obezbijedi vidljivost Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne zaštite u Glavnom gradu Podgorici. Na godišnjem nivou, važno je obezbijediti i neposredno učešće građana kroz javne rasprave i na taj način proces učiniti inkluzivnijim, sa ciljem da se građani upoznaju sa rješenjima iz Lokalnog plana i shodno tome daju svoje mišljenje.

Plan komunikacije sa javnošću uključuje sljedeće aktivnosti:

- postavljanje Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne zaštite na sajt Glavnog grada - Podgorica (2020-2023)
- obavještavanje svih institucija i organizacija na lokalnom nivou o postojanju Lokalnog plana
- dostavljanje informacije medijima o usvajanju Lokalnog plana, sa ciljem da se informiše šira javnost, a posebno firme/kompanije sa ciljem da se stimulišu da razviju ili usklade svoje planove društvene odgovornosti u skladu sa potrebama lokalne zajednice
- organizovanje godišnje konferencije za medije o rezultatima sprovođenja Lokalnog plana
- informisanje nadležnih organa na nacionalnom nivou o postojanju Lokalnog plana i godišnje izvještavanje o realizovanim aktivnostima.

Na osnovu člana 60 Statuta Glavnog grada ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", broj 8/19), Skupština Glavnog grada Podgorice, na sjednici održanoj _____2020. godine, nakon razmatranja Nacrta Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 u Glavnom gradu, donijela je sljedeći -

Z A K L J U Č A K

USVAJA SE Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 u Glavnom gradu.

Broj: 02-016/20-

Podgorica, _____2020. godine

SKUPŠTINA GLAVNOG GRADA - PODGORICE

**PREDSJEDNIK SKUPŠTINE,
dr Đorđe Suhih**

Crna Gora
Glavni grad Podgorica
SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE

Adresa: Ul. Vuka Karadžića br.16
81 000, Podgorica, Crna Gora, fah br. 63
tel.: +382 20 447 160, fax: +382 20 447 161
sekretarijat.socijalno.staranje@podgorica.me

Broj: 14-14-D-128/20-1205/2

04. mart 2020. godine

IZVJEŠTAJ

O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU LOKALNOG PLANA ZA UNAPREĐENJE SOCIJALNE INKLUZIJE I RAZVOJ USLUGA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE 2020-2023

Shodno odredbama Odluke o učešću lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Sl.list CG–opštinski propisi“, br. 031/19), po pitanju izrade Nacrta Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023, sproveden je postupak javne rasprave na način što je:

- Gradonačelnik Glavnog grada Podgorica Zaključkom br.01-018/20-1042 od 14.02.2020. godine, utvrdio Nacrt Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 i Program javne rasprave;
- Nacrt Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023, objavljen kao podlistak u Dnevnom listu „Nova pobjeda“ dana 17.02.2020.godine godine;
- Nacrt Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023, je 17.02.2020. godine objavljen, na web sajtu (www.podgorica.me);
- Nacrt Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023, sa Programom javne rasprave upućen je na adrese odbornika Skupštine Glavnog grada, Gradskoj opštini Golubovci, mjesnim zajednicama i CRNVO.
- Javna rasprava je počela 18.02.2020. godine, a završila se 03.03.2020. godine;

Javnu raspravu u elektronskoj, pisanoj i usmenoj formi sproveo je Sekretarijat za socijalno staranje. U toku javne rasprave, građanima, medijima i ostalim

učesnicima data je mogućnost pisanog i usmenog izjašnjavanja i ocjenjivanja uspješnosti javne rasprave putem evaluacionih listića.

Centralna javna rasprava održana je 27.02.2020. godine, sa početkom u 10,00 časova u zgradi Skupštine Glavnog grada, a u istoj je učestvovalo 7 učesnika.

Centralnu javnu raspravu, u ime obrađivača, vodio je Sekretar Sekretarijata za socijalno staranje Ivan Terzić, uz prisustvo saradnika.

U uvodnoj riječi Sekretar Ivan Terzić je istakao: Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite od 2020 do 2023 za Glavni grad kreiran je u skladu sa nacionalnim pravnim okvirom i preporukama.

Temu socijalne inkluzije prilikom izrade ovog Plana prišlo se iz šire perspektive te Lokalni plan uključuje različite aktivnosti iz domena promocije ljudskih prava, osnaživanja ciljnih grupa, smanjenja diskriminacije itd. Imajući u vidu važnost rada na društvenoj koheziji, kao i decentralizacije u ovoj oblasti i obezbjeđivanja pristupačnosti usluga na lokalnom nivou, Glavni grad osim aktivnosti u dijelu promocije ljudskih prava ovim dokumentom definiše i prioritetne usluge socijalne i dječje zaštite koji su neophodne korisnicima. Cilj je da sve što se realizuje bude prilagođeno potrebama građana i građanki tj. situaciji u samoj lokalnoj zajednici.

Radna grupa koja je radila na ovom Planu tokom izrade ovog dokumenta integrisala i rezultate rada radnih grupa koje su razvijale ideje za oblasti unapređenja života LGBTIQ osoba i prevencije društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih, u kojima su bili predstavnici organizacija civilnog sektora, Centra bezbjednosti Podgorica, Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo itd.

Tokom izrade Nacrta Lokalnog plana sproveden je i proces konsultacije zainteresovane javnosti. U tu svrhu kreiran je upitnik koji je najprije objavljen na sajtu Glavnog grada Podgorica, a zatim distribuiran putem mejla i društvenih mreža, kao i u štampanom obliku. Tokom ovog procesa konsultacija svoje komentare i predloge dalo je i devet organizacija civilnog društva.

Pored navedenog, članovi Radne grupe organizovali su i konsultacije sa svojim ciljnim grupama putem sastanaka i fokus grupa, a rezultati svih aktivnosti uzeti su u razmatranje u procesu kreiranja Lokalnog plana.

Prioritetne oblasti u ovom Lokalnom planu su socijalna inkluzija i usluge socijalne i dječje zaštite.

Kao veoma važan segment prepoznata je izgradnja međusektorskih partnerstava na lokalnom nivou, sa ciljem obezbjeđivanja integrativnog pristupa koji omogućava povećanje kvaliteta života. Osim institucija, važnu ulogu u ovoj oblasti imaju i organizacije civilnog društva, posebno u dijelu obezbjeđivanja podrške prioritetnim ciljnim grupama u procesu socijalne inkluzije, ali i kao pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite.

Proces definisanja prioriternih oblasti obuhvatio je analizu situacije na lokalnom nivou, koja u mnogome prati i generalne trendove nacionalnog nivoa, pogotovo imajući u vidu da skoro trećina stanovnika države živi u Glavnom gradu.

Na osnovu navedenog, ovim Planom definisane su prioritne ciljne grupe. To su nemoćne starije osobe, osobe sa invalidetom i njihove porodice, djeca i mladi u riziku, žrtve rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, materijalno ugrožene kategorije stanovništva, Romi i Egipćani, LGBTIQ osobe i osobe koje žive sa HIV-om ili su u riziku od HIV-a. Po prvi put ovim planom dobijamo odvojene u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i pravnim okvirom i strategijama koje su usvojene na državnom nivou, Akcioni plan za Rome i Egipćane i LGBTIQ osobe kao i osobe koje žive sa HIV-om ili su u riziku od HIV-a. U okviru ciljne grupe djeca i mladi u riziku poseban fokus je dat na prevenciji društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih, kao što je vršnjačko nasilje, kockanje, bolesti zavisnosti, procjaćenje i sl.

Lokalni plan sadrži listu aktivnosti mjera, indikatore, nosioce aktivnosti, vrijeme realizacije i izvore finansiranja usluga koje se odnose na sve navedene ciljne grupe.

Nakon uvodnog izlaganja Sekretara, predstavnica Ministarstva za ljudska i manjinska prava Mirela Ramčilović je predložila da Ministarstvo bude obuhvaćeno planom aktivnosti pod tačkama: 6.9.,6.10.,6.11. i 6.12 i da Nacrt Lokalnog plana zaslužuje sve pohvale.

Predlog predstavnice Ministarstva je prihvaćen.

Drugih pitanja nije bilo.

Crnogorska fondacija za HIV i virusne hepatitis – elektronskim putem je predložila da se u Nacrtu Akcionog pod naslovom: “Stvaranje sigurnog i podržavajućeg sistema prevencija HIV-a i pristupačnog liječenja, njege i pomoći za osobe pogođene HIV-om i osobe u povećanom riziku“, doda još pet tački i predložila aktivnosti, indikatore, nosioce aktivnosti, vrijeme realizacije i izvore finansiranja.1.1. Institucijalizacija odnosa zdravstvenih vlasti na lokalnom nivou sa udruženjem pacijenata koji žive sa HIV-om kroz potpisivanje Memoranduma o saradnji.1.2. Okrugli sto na temu ljudskih prava, s posebnim fokusom na prava pacijenata koji žive sa HIV-om,njihovih partenra i članova porodice .1.3.Obezbjedivanje adekvatne podrške i prostora postojećem vaniinstitucionalnom Savjetovalištu za osobe koje zive sa HIV-om (Udruzenju pacijenata sa HIV infekcijom).1.4. Organizovana obuka odbornika Skupštine Glavnog grada u vezi sa ljudskim pravima osoba koje zive sa HIV infekcijom.1.5.Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji

antidiskriminatorskog ponašanja sa ciljem smanjenja stigme i diskriminacije kao i senzitivizacije društva u odnosu prava osoba koje žive sa HIV-om.

Predlog je djelimično prihvaćen zato što su pojedine aktivnosti već obuhvaćene Nacrtom Lokalnog plana i to tačka 1.1. je obuhvaćena tačkom 8.4., Nacrta Lokalnog plana, tačka 1.5. je obuhvaćena tačkom 8.1. Nacrta Lokalnog plana, a tačke 1.2. i 1.4. su u potpunosti prihvaćene, dok tačka 1.3. nije prihvaćena iz razloga što za dodjelu prostora koji su u vlasništvu Glavnog grada postoji posebna procedura.

Pisanih predloga i sugestija nije bilo.

Prosječna ocjena kvaliteta javne rasprave, na skali od 1 do 5 bila je 5 a prosječna ocjena uspješnosti 5.

SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE